

עין משפט
נר מצוה

בד א מיי פ"ג מהל' תמידין הלכה ז:

בזה ב שם הל' ה ופ"ג

הל' ד והלכה ח:

בז ג שם פ"ג הל' י:י

תורה אור השלם

1. וְלָבַשׁ הַכֹּהֵן מִדּוֹ בֹדַי וּמִבְּגָדָיו בֹּדַי וְלָבַשׁ עַל בְּשָׂרוֹ וְתָרִים אֶת הָרֹשֶׁן אֲשֶׁר תֹּאכַל וְהָאֵשׁ אֶת הָעֵלָה עַל הַמִּזְבֵּחַ וְשָׁמוּ אֶצֶל הַמִּזְבֵּחַ: וְיִקְרָא וַיִּגְוֹהָשׁ עַל הַמִּזְבֵּחַ תּוֹקֵד בּוֹ לֹא תִכְבֶּה וְיִעַר עֲלֶיהָ הַכֹּהֵן עֵצִים בְּבִקֵּר בְּבִקֵּר וְיִעַר עֲלֶיהָ הָעֵלָה וְהַקְטִיר עֲלֶיהָ חֲלָבִי הַשְּׁלֵמִים: וְיִקְרָא וַיִּהְיֶה אֵשׁ תָּמִיד תּוֹקֵד עַל הַמִּזְבֵּחַ לֹא תִכְבֶּה:

וְיִקְרָא וַיִּהְיֶה וְהַקְטִיר עֲלֵיהָ אֲהָרֹן קִטְרֶת סָמִים בְּבִקֵּר בְּבִקֵּר בְּדִרְטִיבוֹ אֶת הַזֶּהֱרֹת וְקִטְרֶתָהּ: שְׁמוֹת ל ו

וְהָיָה בָּהֶן אֵשׁ וְשִׁימּוֹ עֲלֶיהֶן קִטְרֹת לִפְנֵי יי מִקֵּד וְתָקַה הָאֵשׁ אֲשֶׁר מִבְּרֹחַ יי הָיָה הַקְדוּשׁ רַב לָכֵן בְּנֵי לוֹי:

במדרש טו ז 5. וְלָקַח מִלֵּא הַמִּזְבֵּחַ גִּחְלִי אֵשׁ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ מִלִּפְנֵי יי וּמִלֵּא חֲמִצֵּי קִטְרֹת סָמִים דָּקָה וְהִבְיֹא מִבֵּית לִקְרָבָה:

וְיִקְרָא טז יב

רבינו חננאל

סודרן בצידוי המזבח, עד שסדר המערכה גדולה, ואחר כך מחזירין עליה, שנאמר אשר תאכל האש את העולה על המזבח. כלומר, מחזירים על גבי המערכה שבמזבח. ור' מאיר האי קרא אשר תאכל האש, מפיק לה לדרשא אחרינא, כדתינן רב חנניא בר מניומי בדבי ר' אליעזר כן עיקר אשר תאכל האש את העולה על המזבח, עיכולי עולה אתה מחזיר על המזבח ואי אתה מחזיר עיכולי קטורת, וכר' נגאי דאמר קטורת שפסקה ממוכת הקטרת אפילו קרישין שבתין איין מחזירין אותה על גבי המזבח. דכולי עלמא מיהת שוין שמוסיפין ביום מערכה יתירה על כל הימים, מנא להו. ופרשישין מותאש, היה לו לכתוב אש ולמה כתב והאש, אלא לומר שמוסיפין ביום הכפורים מערכת אש אחרת. הנה דרשנו הני קראי ואש המזבח תוקד בו, והאש על המזבח תוקד. האי קרא אחרינא לא תמיד תוקד על המזבח לכתבה למאי אתא. אש הכבה למאי אתא. המזבח ואש המזבח תוקד בו לימד על מערכה שניה של קטרת שהיה ממוכת החיצון. אש מוחתה, שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש. ומנורה, דכתיב בה להעלות נר תמיד, והיא הדלקת נרות באש. מנא לן שהיא ממוכת החיצון. ללמד בהן מן הדין בזה הדרך, נאמר תן אש בקטרת ונאמר תן אש במחתה ומנורה בו, ודחיתין כלך לדרך זו כו', כלומר כך למוד מהמזבח, הקטרת האש שאתה נוהג ומקטיר עליה, אינך מכניסה אלא מן הסמוך לה, דהוא מוכת החיצון כמו שאמרנו במסכת זבחים (תחילת פרק איזהו מקומן של זבחים) [בפ' קדשי קדשים] ר'

מה:

סודרן ע"ג גבי **בבש** או ע"ג גבי **סובב**. אכל על גבי יקוד לא

דא"כ היה נפסל צלינה אם ירד אכל סובצ שהוא מחלי המזבח ולמעלה הרי הוא כמזבח ואין לניה מועלת בראשו של מזבח וכן כבש ריב"א ועוד אפשר דאיסור יש להורידו מן המזבח אכל כסודרן על הסובצ והכבש לא מיקרי ירידה:

נאמרה **אש** בקטורת. י"ל דכתיב גבי קרח אתה ואהרן איש מחמתו ותנו צהן אש ושימו עליהן קטורת:
תמיד שאמרתי דף לא תהא אלא ע"ג מזבח החיצון. מימה לי א"כ ניצעי לה מערכה צפני ענמה כי היכי דמזכרינן מערכה לקטורת צפני ענמה וא"כ נפישי להו מערכות וי"ל כיון דלא היה צריך ליקח שום גחלים למנורה אלא להדליק הפתילות צעלמא לא מסתבר שיעשו בשציל זה מערכה ולא מסרן הכתוב אלא לחכמים ועוד י"ל מדכתיב תמיד ש"מ שמדליקין אותה מאש הדולקת תמיד והיינו ממערכה גדולה דאי עבדינן לה מערכה צפני ענמה מאי אינטריקן שסתא דולקת תמיד:
הריי אומר ר"כ מזה מוזהב החיצון. ואין להקשות א"כ מאי אינטריקן קרא לקטורת דהיכל שלוקחין לה גחלים ממוצח החילון נגמר מקטורת דלפני ולפנים די"ל דאינטריקן לאשמועינן דעושין לה מערכה צפני ענמה דאי הוה גמרינן מהכא ה"א ציוה"כ סגי בחדא מערכה לקטורת דהיכל ודלפני ולפנים אי נמי מהכא לא מצינו למילף דשאני קטורת דכל יומא כיון דמקטירין אותה על מזבח הפנימי יעשו לה מערכה כמו כן על מזבח הפנימי קמ"ל:
הורה אמינא דוקא מ"פני ה'. הקשה ר"י מאי שגא דהכא אמרינן לפני ה' כנגד הפתח צמערה וכן נגזר מערבי פרק שמי הלחם (מנחות דף טז. טז.) וגבי תנופה פרק כל המנחות צלות מלה (שם דף סא.)

אמרינן לפני ה' צמורה וגבי שחיטה גמי כתיב לפני ה' ושרינן בכל מקום צעורה ומיךר ר"י דגבי שחיטת קדשים קלים כתיב לפני ה' למעוטי צחוק ואע"ג דנאכלין בכל העיר שחיטתן לפני ה' צפנים צמורה וכן גבי תנופה אכל צהני מזבח ומנורה אי לא אחי לאשמועינן צמערב לפני ה' למה לי והקשה רבינו יצחק בנחור מ"מ מאי שגא דתנופה צמורה ושחיטה בכל מקום צעורה ומיךר דודאי לפני ה' צמורה כדדרשינן בסיפרי צפרשת נשא גבי תנופת איל מיר לפני ה' צמורה בכל מקום שנאמר לפני ה' הוי אומר צמורה עד שיפרט לך הכתוב וגבי שחיטת קדשים קלים לא כתיב לפני ה' אלא צסמיכה ושמא צסמיכה היא צמורה ואת"ל שאינה צמורה דילמא היינו טעמא דגמרינן מקל וחומר משחיטה או צהיקשא דוסמן ושחט ושחיטה הויא בכל מקום כדגמרינן צאחיה מקומן (זבחים דף נה.) מקראי להכשיר כל הרוחות מקל אפשר דאפילו סמיכת עולה היא בכל מקום צעורה כיון דשירי מזהה היא גמרינן קל וחומר משחיטת שלמים וקרא דלפני ה' צסמיכה לאפוקי חוץ לעורה וכי"מ צת"כ דדריש לפני ה' וסמן דגבי עולה אע"פ שסמן צחוק יחזור ויסמוך צפנים והא דכתיב ושחט את צן הבקר לפני ה' גבי עולה לא מצי למימר צמורה דהא פרט לך הכתוב צפון ודרשינן מיניה צן צקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה' צפרק כל הפסולין (שם דף נז:) ולפני ה' דכתיב צפר כהן משיח וצפר העלם דריש צת"כ לקצוה להם צפון והיינו עד שיפרט לך הכתוב והאי דדרשינן ליה לצפון ולא למורה משום דאשכחן שאר קדשי קדשים שטעונין צפון ואע"ג דאמר צפרק איהו מקומן (שם דף מח:) זה צנה אצ שכל חטאות טעונות צפון נראה לי דשמא אינטריקן משום דכתיב צפר כהן משיח כאשר יורס משור וצח השלמים ולהקטרת אימורים לא אינטריקן למילף משלמים שהרי הכל מפורש בגופיה וסד"א דאינטריקן לאקושיה לשלמים להכשיר כל הרוחות לשחיטתו ופר העלם איתקש לפר כהן משיח ואע"ג דדצר הלמד צהיקש אינו חוזר ומלמד צהיקש אין זה אלא גילוי מילתא להכי אינטריקן לאהדריניהו לכלל שאר חטאות להטעינן צפון [אי נמי] סד"א כיון דמנות שריפתן חוץ לשלש מחנות לא ליצעו צפון קמ"ל לפני ה' וגבי נר מערבי לא קשה מידי שששתאס אומר לפני ה' צמורה לא אתא לאפוקי אלא צפון ודרוס שלא כנגד היכל וכתליו או שלא יעמוד צמורה ויהפוך פניו לנד צפון ודרוס וגבי גחלים לא שיך למימר הכי שהרי צפוו ודרומו של מזבח היה כל כך כנגד היכל וכתליו כמו מזרחו ואם כן לפני ה' לאפוקי מאי אי לאפוקי שלא יעמוד החותה צמורה ויהפוך פניו לנצפון ולדרוס א"כ דאגברא קאי הוה ליה למיכתב לפני ה' מדכתיב מלפני ה' שמע מינה דאגחלים קאי ואי גחלים דמזרחו דמזבח קאמר אמאי קרי לה לפני ה' טפי מדצפוו ודרומו אלא שמע מינה צמערב קאמר והיינו כמו פרט הכתוב כדאיתא בסיפרי וכן צנרות כולם לפני ה' צין אדם צין נרות אלא שמע מינה נר מערבי קאמר:

טרף בקלפי פרק רביעי יומא

אשר תאכל את העולה. אם אינו ענין לחתילתה דהא כתיב א העולה

על מוקדה מנהו לענין סופה:
עיכולי עולה. פוקעין שפקעו מעל האש וקרי ציה אשר תאכל את העולה על המזבח:
אש סמיד פוקד למאי אסא. כיון דדרשת כל מוקדות דעינינא:
שלא סהא אלא על מזבח החילון. דהאי קרא צמזבח העולה כתיב:
אש מחסה ומנורה.

אש דיוה"כ דלפני ולפנים ואש דמנורה דהדלקת נרות דכל יומא מגיין שסתא ניטלת מעל המזבח החילון:
הכי גרסינן **נאמר כאן אש צקטורס**. דכתיב וי קטירנה ואין הקטרה בלא אש:
מה לפנן צסמוך לו. צמזבח החילון הסמוך לפנימי שעליו הקטורת נקטר אף מחתה ומנורה נוטל מן הסמוך לו והוא מזבח הפנימי הסמוך למנורה ולפני לפנים:
אש סמיד. אש שאמרתי לך צה סמיד והוא של מנורה שנאמר צה א להעלות נר תמיד:
נאמר אש צקטורס. של כל יוס:
ולקח מלא המחסה מעל המזבח. (ויקרא טו) ומיחין מלפני ה' מזד מערב:
הכי גרסינן **איזהו מזבח שמקלסו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החילון**. איזהו מזבח שי"ש לחלק צו מה ממנו לפני ה' שהחזק הכתוב לומר מלפני ה' הוי אומר זה מזבח החילון דאילו פנימי כולו לפני ה':
דוקא מלפני ה'. כנגד הפתח ממש:
אכל

בסמוך לו ת"ל אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה יאש תמיד שאמרתי לך לא תהא אלא בראשו של מזבח החיצון למדנו אש למנורה אש למחתה מגיין ודין הוא נאמרה אש במחתה ונאמרה אש במנורה מה להלן על גבי מזבח החיצון אף כאן על מזבח החיצון או כלך לדרך זו נאמרה אש בקטורת ונאמרה אש במחתה מה להלן בסמוך לו אף כאן בסמוך לו תלמוד לומר א ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' איזהו מזבח שמקצתו לפני ה' ואין כולו לפני ה' הוי אומר זה מזבח החיצון ואיצטריך למיכתב מעל המזבח ואיצטריך למיכתב מלפני ה' דאי כתב רחמנא מעל המזבח הוה אמינא מאי מזבח מזבח פנימי כתב רחמנא מלפני ה' ואי כתב רחמנא מלפני ה' הוה אמינא דוקא מלפני ה' אבל

המנחות צלות מלה ושרינן בכל מקום צעורה ומיךר ר"י דגבי שחיטת קדשים קלים כתיב לפני ה' למעוטי צחוק ואע"ג דנאכלין בכל העיר שחיטתן לפני ה' צפנים צמורה וכן גבי תנופה אכל צהני מזבח ומנורה אי לא אחי לאשמועינן צמערב לפני ה' למה לי והקשה רבינו יצחק בנחור מ"מ מאי שגא דתנופה צמורה ושחיטה בכל מקום צעורה ומיךר דודאי לפני ה' צמורה כדדרשינן בסיפרי צפרשת נשא גבי תנופת איל מיר לפני ה' צמורה בכל מקום שנאמר לפני ה' הוי אומר צמורה עד שיפרט לך הכתוב וגבי שחיטת קדשים קלים לא כתיב לפני ה' אלא צסמיכה ושמא צסמיכה היא צמורה ואת"ל שאינה צמורה דילמא היינו טעמא דגמרינן מקל וחומר משחיטה או צהיקשא דוסמן ושחט ושחיטה הויא בכל מקום כדגמרינן צאחיה מקומן (זבחים דף נה.) מקראי להכשיר כל הרוחות מקל אפשר דאפילו סמיכת עולה היא בכל מקום צעורה כיון דשירי מזהה היא גמרינן קל וחומר משחיטת שלמים וקרא דלפני ה' צסמיכה לאפוקי חוץ לעורה וכי"מ צת"כ דדריש לפני ה' וסמן דגבי עולה אע"פ שסמן צחוק יחזור ויסמוך צפנים והא דכתיב ושחט את צן הבקר לפני ה' גבי עולה לא מצי למימר צמורה דהא פרט לך הכתוב צפון ודרשינן מיניה צן צקר לפני ה' ולא שוחט לפני ה' צפרק כל הפסולין (שם דף נז:) ולפני ה' דכתיב צפר כהן משיח וצפר העלם דריש צת"כ לקצוה להם צפון והיינו עד שיפרט לך הכתוב והאי דדרשינן ליה לצפון ולא למורה משום דאשכחן שאר קדשי קדשים שטעונין צפון ואע"ג דאמר צפרק איהו מקומן (שם דף מח:) זה צנה אצ שכל חטאות טעונות צפון נראה לי דשמא אינטריקן משום דכתיב צפר כהן משיח כאשר יורס משור וצח השלמים ולהקטרת אימורים לא אינטריקן למילף משלמים שהרי הכל מפורש בגופיה וסד"א דאינטריקן לאקושיה לשלמים להכשיר כל הרוחות לשחיטתו ופר העלם איתקש לפר כהן משיח ואע"ג דדצר הלמד צהיקש אינו חוזר ומלמד צהיקש אין זה אלא גילוי מילתא להכי אינטריקן לאהדריניהו לכלל שאר חטאות להטעינן צפון [אי נמי] סד"א כיון דמנות שריפתן חוץ לשלש מחנות לא ליצעו צפון קמ"ל לפני ה' וגבי נר מערבי לא קשה מידי שששתאס אומר לפני ה' צמורה לא אתא לאפוקי אלא צפון ודרוס שלא כנגד היכל וכתליו או שלא יעמוד צמורה ויהפוך פניו לנד צפון ודרוס וגבי גחלים לא שיך למימר הכי שהרי צפוו ודרומו של מזבח היה כל כך כנגד היכל וכתליו כמו מזרחו ואם כן לפני ה' לאפוקי מאי אי לאפוקי שלא יעמוד החותה צמורה ויהפוך פניו לנצפון ולדרוס א"כ דאגברא קאי הוה ליה למיכתב לפני ה' מדכתיב מלפני ה' שמע מינה דאגחלים קאי ואי גחלים דמזרחו דמזבח קאמר אמאי קרי לה לפני ה' טפי מדצפוו ודרומו אלא שמע מינה צמערב קאמר והיינו כמו פרט הכתוב כדאיתא בסיפרי וכן צנרות כולם לפני ה' צין אדם צין נרות אלא שמע מינה נר מערבי קאמר:

הוה פשוטה תחלת פרק היה מביא מנחתה בכפישה מצריה. ואצטריך למיכתב מלפני ה' למעט מזבח הפנימי שהוא כולו לפני ה', ואצטריך למיכתב מעל המזבח לרבות כל הגחלים שבמזבח, ואפי' אותם שבצדדין שאינן מכוונים כנגד פתח ההיכל שהוא לפני ה'.

מסורת הש"ס

א) מנחות כו: [זבחים פג:].

ב) יבמות עב: מנחות

נח: פז: א) [ויקרא ו,]

ד) [שמות ל,] (ס) [שמות

כו,]

גליון הש"ס

נמראה שלא תהא אלא קל המזבח החיצון. עיין לעיל דף ג ע"א חוס' ד"ה מנכל:

הגהות הגר"א

[א] נמראה לכתמיה. (אש תמיד תוקד על המזבח לא מנכה) תח"מ וי"ב ואש המזבח תוקד בו (וכ"ה צמורת הכנים ומנ"ש לעיל עמוד א' ונדקף על א'):

מוסף רש"י

אשר תאכל האש. קרא יתירה דשפוטא דעצן ממשך תאכל האש הוה, אלא לדרשא אשר תאכל האש ומפקעט העולה מעל המזבח חוזר והעלם על המזבח (זבחים צג.) קרי ציה משכיל (מנחות כו.).

רבינו חננאל (המשך)

יוסי היא דתניא ר' יוסי אומר כל הניטל מבחוץ ליתנן בפנים אינו ניתן אלא בסמוך שלפנים. וכן אמרו למעלה בענין סידור המערכה כריש לקיש דאמר אין מעבירין על המצות, וכי עייל בחיכל במזבח הקטורת פגע ברישא, כדתינא שולחן בצפון משוך מן הכותל כו'. וכבר פירשנוהו שם בפרק אמר להם הממונה. כן אש מחתה ומנורה לא תהיה אש אלא ממוכת ברוח הסמוך להם. לכך בא זה אש תמיד תוקד על המזבח, ללמד כי האש שבתוכי לך תמיד, והיא אש של מנורה כדכתיב להעלות נר תמיד, לא תהא אלא ממוכת החיצון. למדנו אש למנורה דכתיב הכא אש תמיד, ובמנורה כתיב להעלות נר תמיד. אש מחתה מגיין, ולא אשכחן בה טעם אלא מגופה, שנאמר ולקח מלא המחתה גחלי אש מעל המזבח מלפני ה' ודייקין מדכתיב לפני ה' שמעינן מינה דבעינן אש ממוכת שאין כולו לפני ה'. ואמרינן איזהו מזבח שאין כולו לפני ה', הוי אומר זה מזבח החיצון, אבל מזבח הפנימי כולו לפני ה' הוא, שנאמר ויצא אל המזבח אשר לפני ה' זה מזבח החיצון יש בו ל"ב, ופתח ההיכל אינו רחב אלא י' אמה ומה שהוא כנגד הפתח הוא לפני ה' והשאר לאו. וכבר אמרו מזבח ממוצע באמצע עוריה. וזה דבר ברור הוא. וכעניין

הזה פשוטה תחלת פרק היה מביא מנחתה בכפישה מצריה. ואצטריך למיכתב מלפני ה' למעט מזבח הפנימי שהוא כולו לפני ה', ואצטריך למיכתב מעל המזבח לרבות כל הגחלים שבמזבח, ואפי' אותם שבצדדין שאינן מכוונים כנגד פתח ההיכל שהוא לפני ה'.